

Grønne muligheder

-- / Regional klima- og bæredygtighedsstrategi

2016-2019

Region
Syddanmark

-- / **Udgivelse:**
Region Syddanmark, Strategi & Analyse
Damhaven 12, 7100 Vejle

-- / **Ansvarshavende redaktør:**
Rune Stig Mortensen

-- / **Design & produktion:**
Mediegruppen as

-- / **Foto:**
Hyldegger Fotografi

-- / **Oplag:**
250 stk.

Indhold

s.3	Forord	s.12	Social bæredygtighed
s.4	Miljømæssig bæredygtighed	s.14	Sundhed og CSR
s.6	Forebyggelse af klimaforandringer		
s.8	Klimatilpasning		
s.10	Miljø og råstoffer	s.16	Økonomisk bæredygtighed
		s.18	En bæredygtig økonomi

Indledning

Ambitionen om en bæredygtig vækst og udvikling handler om perspektiv: Om at se fremad og få skabt et holdbart fundament for de kommende generationer af syddanskere. Det handler om de store dagsordener, virksomheders bundlinje og om menneskers hverdag - både nu og i fremtiden.

Syddanmark vil med den regionale klima- og bæredygtighedsstrategi 2016-19 tage et medansvar for udviklingen af et mere ressourceeffektivt, grønnere og mere konkurrencedygtigt Syddanmark.

Strategien viderefører arbejdet fra den regionale klimastrategi 2012-15, og tager samtidig et første skridt mod en mere cirkulær tankegang. Helt konkret betyder det, at en række af indsatserne har fokus på en mere effektiv og fleksibel ressourceanvendelse. Det kan fx være en indsats, der opfylder flere formål på én gang, rummer planer om en anden anvendelse om 10 år eller fremmer udviklingen af energi- og ressourceeffektive løsninger.

En bæredygtig udvikling indebærer, at der er balance mellem udviklingen på miljøområdet og den sociale- og økonomiske udvikling. Strategiens overordnede temaer er derfor:

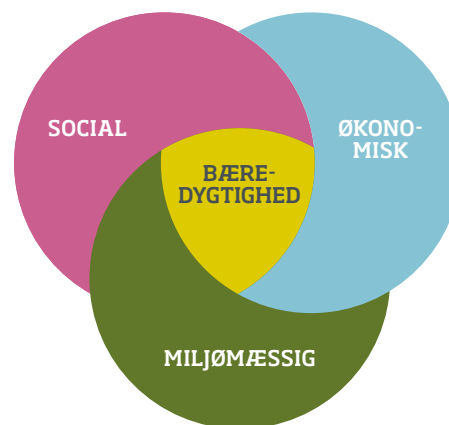
- Miljømæssig bæredygtighed
- Social bæredygtighed
- Økonomisk bæredygtighed.

Strategien angiver inden for de tre temaer en række mål og fokusområder, der skal fremme en bæredygtig syddansk vækst og udvikling.

Indsatsen er todelt, da den både sigter på at skabe en bæredygtig udvikling internt i virksomheden Region Syddanmark og på at skabe sammenhæng og retning for den fælles syddanske bæredygtighedsindsats. I den indledende fase blev en bred kreds af regionale aktører på klima- og bæredygtighedsområdet opfordret til at komme med input og idéer til strategien. De indkomne idéer er inddraget i arbejdet med at udarbejde strategien.

Strategiens hovedvægt er på miljømæssig bæredygtighed. Indsatsen for social og økonomisk bæredygtighed vil primært berøre Region Syddanmarks indsats som virksomhed, mens der for den brede syddanske indsats inden for de to temaer også henvises til den regionale vækst- og udviklingsstrategi samt strategier og visioner for sundhed, arbejdsmiljø samt social- og psykiatriområdet.

Regionen vil inddrage borgere, organisationer og foreninger i de konkrete indsatser, hvor det vurderes relevant. Endelig koordineres aktiviteter med erhvervslivet gennem arbejdet i Syddansk Vækstforum.

En bæredygtig udvikling. For at en udvikling kan kaldes bæredygtig, skal der være balance mellem miljøet og den sociale og økonomiske udvikling.

En bæredygtig udvikling arbejder målrettet mod at forbedre tilstanden inden for alle områder. Figuren her viser, hvordan de tre områder spiller sammen:

I Brundtlandrapporten fra 1987 er bæredygtighed defineret som "en udvikling, der opfylder de nuværende behov, uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare".

Hvad siger loven?

Ifølge Planloven skal Regionsrådet inden udgangen af den første halvdel af den regionale valgperiode offentliggøre en redegørelse for deres strategi for regionens bidrag til en bæredygtig udvikling i det 21. århundrede. Strategien skal indeholde oplysninger om, hvordan der skal arbejdes helhedsorienteret, tværfagligt og langsigtet samt hvordan befolkningen, virksomheder, organisationer og foreninger vil blive inddraget.

Den regionale vækst- og udviklingsstrategi

Den regionale vækst- og udviklingsstrategi 2016-19 er en fælles platform for den syddanske udviklingsindsats. Klima- og bæredygtighedsstrategien er en delstrategi under den regionale vækst- og udviklingsstrategi og skal ses som et supplement til indsatsen "grønne muligheder" i vækst- og udviklingsstrategien. Arbejdet i klima- og bæredygtighedsstrategien støtter derfor op om vækst- og udviklingsstrategiens vision om det gode liv.

Miljømæssig bæredygtighed

Miljømæssig bæredygtighed handler om at tage vare på jordens naturlige ressourcer, så fremtidige generationer også kan få glæde af et rent miljø og en rig natur.

En stærk miljø- og klimainsats har ikke kun stor betydning for syddanskerne sundhed og trivsel, men er også med til at fremme områdets konkurrenceevne og attraktivitet for både borgere og virksomheder.

Den syddanske indsats understøtter den nationale målsætning om en 40 pct. reduktion af CO₂-udledningen i 2020 fra 1990-niveau. Derudover tages der skridt til at få den grønne tankegang til at indgå som en naturlig del af den samlede udvikling i Syddanmark ved at inddrage klima- og miljøperspektiver i nye udviklingsprojekter, hvor de fx kan tænkes sammen med byudvikling.

Strategien indeholder også ambitiøse mål for regionens egen indsats som virksomhed. Regionen bidrager til at forebygge klimaforandringer, bl.a. ved at fremme grønne løsninger via sin indkøbspolitik og ved renovering og nybyggeri, hvor der stilles miljø- og klimakrav, som er højere end de lovpligtige minimumskrav.

Derudover har regionen en funktion som miljømyndighed inden for jordforurening og råstofplanlægning. Regionen har ansvar for at forebygge og forhindre skadelige virkninger fra jord- og grundvandsforureninger samt ansvar for at lægge en bæredygtig plan for den fremtidige indvinding og forsyning af råstoffer i Syddanmark.

Forebyggelse af klimaforandringer

Mængden af drivhusgasser, der slippes ud nu og i fremtiden, vil afgøre, hvor kraftige klimaforandringerne vil blive. Syddanmark ønsker at tage et medansvar for at begrænse klimaforandringerne. Et syddansk mål om en 40 pct. reduktion af CO₂-udledningen i 2020 i forhold til 1990-niveau skal støtte op om den tilsvarende nationale målsætning.

Globalt stilles der løbende øgede krav til energieffektiviseringer, indfasning af vedvarende energi og reduktioner i CO₂-udledninger. Klimaudfordringen er således en væsentlig driver for regionens og Syddansk Vækstforums erhvervsindsats på bæredygtig energi, som giver store udviklings- og vækstpotentialer for de virksomheder, der kan levere energieffektive teknologier og grøn offshore energiproduktion.

De syddanske kommuner har alle iværksat egne initiativer, der skal bidrage til at reducere klimabelastningen. Regionen vil søge at styrke tværgående initiativer og understøtte kommunerne og de øvrige regionale parter i deres indsats for at reducere udledningen af CO₂ i Syddanmark.

Region Syddanmark har som virksomhed også sat et mål om 40 pct. reduktion af CO₂-udledningen fra 2004 til 2020. Indfries målet, vil det have en mærkbar effekt for hele Syddanmark, da regionens driftsenheder og aktiviteter er energikrævende.

Region Syddanmark vil som virksomhed arbejde for, at miljø- og klimavenlige løsninger bliver en integreret del af den normale drift fx i forhold til renovering af bygninger, nybyggeri samt ved valg af energiformer, serviceydelser og gennem transport af personer og varer.

Mål

- At reducere udledningen af CO₂ i den geografiske enhed Region Syddanmark med 40 pct. i forhold til 1990
- At Region Syddanmark reducerer CO₂-udledningen med 40 pct. fra drift af regionens egne aktiviteter og institutioner i 2020 i forhold til 2004

Regionens egen indsats

- **Øget opmærksomhed** på lokalt energiforbrug. Regionen har bl.a. igangsat et pilotprojekt på Sydvestjysk Sygehus, der skal bidrage til udviklingen af en mere detaljeret målestruktur, som kan indhente nøgletal for energiforbruget i regionens driftsenheder.
- **Energistyring.** Region Syddanmark vil i 2015-2016 fortsætte arbejdet med energistyring, da det er et centralt styringsværktøj til at sikre effektiv prioritering, koordination og implementering af energieffektive løsninger. Regionen vil for at sikre en høj styrbarhed og gennemsigtighed bl.a. opgøre energiforbruget kvartalsvis.
- **Energirigtigt byggeri.** Som partner i det nationale partnerskab for offentlige grønne indkøb arbejder Region Syddanmark for at opnå en reduktion i energiforbrug ved renovering af byggeri og ved at bestræbe sig på, at nybyggeri som minimum skal være mindst en lavenergi- klasse bedre end bygningsreglements standardkrav.
- **Viden om energieffektivt byggeri.** Region Syddanmark ønsker fortsat at have den nyeste og mest relevante viden om energirigtigt byggeri. Derfor vil Region Syddanmark samarbejde med universiteter, uddannelsesinstitutioner og rådgivere om udvikling af energieffektivt byggeri.
- **Energirigtig indkøbspolitik.** Region Syddanmark indgår i Partnerskab for Offentlige Grønne indkøb, hvor regionen forpligter sig til at træffe miljø- og energirigtige valg og ved hjælp af sine indkøb bidrage til at skubbe markedet i en mere bæredygtig retning.

KLIMA I TAL

På regionsyddanmark.dk/detgodeliv kan man følge udviklingen i CO₂-udledning, energiforbrug og produktion af vedvarende energi i alle landets kommuner.

Energibevidste syddanskere

29 % af de syddanske boligejere har planer om at lave energiforbedringer inden for de næste 2 år

Kilde: Syddanmarks borgerpanel 2015

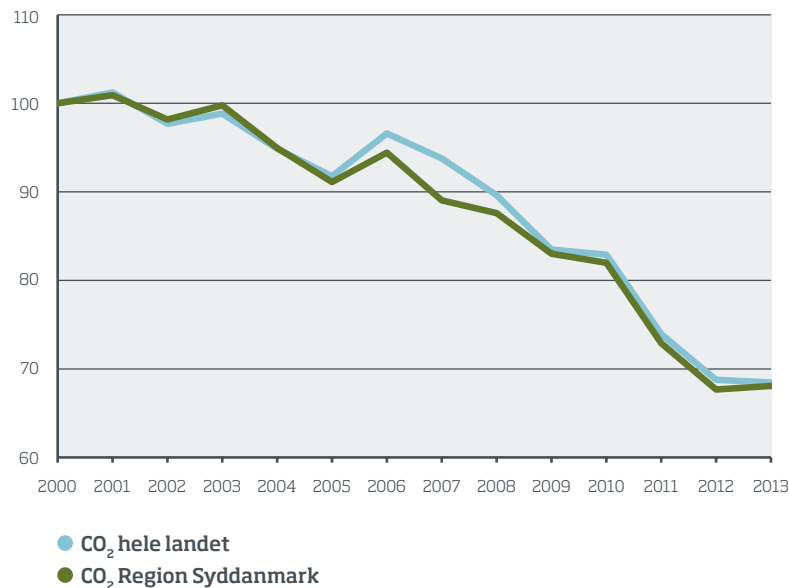
Fælles syddanske indsatser

- **Udvikling af ny viden** om forebyggelse af klimaforandringer ud fra den eksisterende viden på området bl.a. fra CO₂-kortlægningsværktøjet og energiscenarieanalysen, der blev udviklet i det syddanske projekt om strategisk energiplanlægning i 2014-15.
- **Bæredygtig Energi.** Syddansk Vækstforum og Region Syddanmark prioriterer indsatser, der skal styrke erhvervsudviklingen i forhold til den syddanske styrkeposition inden for bæredygtig energi, der dækker over offshore og energieffektive teknologier. Syddansk Vækstforum og regionsrådet har desuden afsat midler til at forbedre virksomhedernes konkurrenceevne gennem energi- og ressourceeffektivisering. Denne indsats vil bidrage til en mere bæredygtig udvikling.
- **Energieffektivt byggeri.** Syddanmark indgår i det 3-årige EPSD-projekt (Energy Programme Southern Denmark), hvor regionen samarbejder med 14 syddanske kommuner. Partnerne forpligter sig bl.a. til energiinvesteringer i den offentlige bygningsmasse og vejbelysning på i alt 597 mio. kr. fra 2014 til 2017.

Udvikling i CO₂-udledning 2000-2013 i Syddanmark

Figuren viser udviklingen i CO₂-udledningen i det geografiske område Syddanmark i perioden 2000-2013.

Kilde: Region Syddanmark og Danmarks Statistik

CASES

EPSD projektet: Det syddanske Elena-projekt

Region Syddanmark indgår sammen med 14 syddanske kommuner i EPSD-projektet - Energy Programme Southern Denmark. Projektet vil fra 2014 til 2017 gennemføre energiinvesteringer for ca. 597 mio. kr. Elenaprojektet støttes af den europæiske investeringsbank med 24 mio. kr. Projektet forventes at skabe 1.000 job og nedsætte CO₂-udledningen med knap 16.000 ton CO₂. Projektet indeholder også en indsats for at fremme energibesparelser og brug af vedvarende energi i den private bygningsmasse, hvilket skal bidrage til at fremme grøn vækst i regionen generelt.

En syddansk styrkeposition: Bæredygtig energi

Bæredygtig energi er et af tre højtprioriterede forretningsområder i Syddanmark. De særlige erhvervs-specialiseringer inden for energiområdet betyder, at ca. halvdelen af landets arbejdspladser indenfor energieffektive teknologier er beliggende i Region Syddanmark, og at ca. 40 pct. af arbejdspladserne inden for offshore-energi ligger i Syddanmark. Syddansk Vækstforum arbejder målrettet på at understøtte udviklingen af dette forretningsområde.

Klimatilpasning

Syddanskerne skal forberede sig på flere ekstreme vejrhændelser i fremtiden. Kraftige skybrud, stormvejr m.m. vil stille større krav til vandhåndteringen i både by- og landområder.

Investeres der ikke i klimasikring, er der risiko for, at skadevirkningerne af bl.a. oversvømmede bygninger og ødelagt infrastruktur, vil medføre store samfundsmæssige udgifter.

Klimasikringen skal også tage højde for langsigtede virkninger af klimaforandringerne som fx grundvandsstigninger.

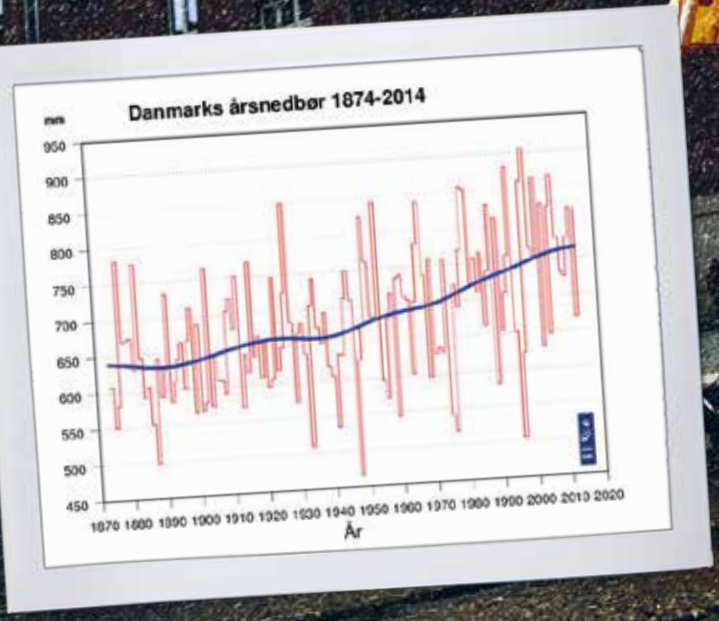
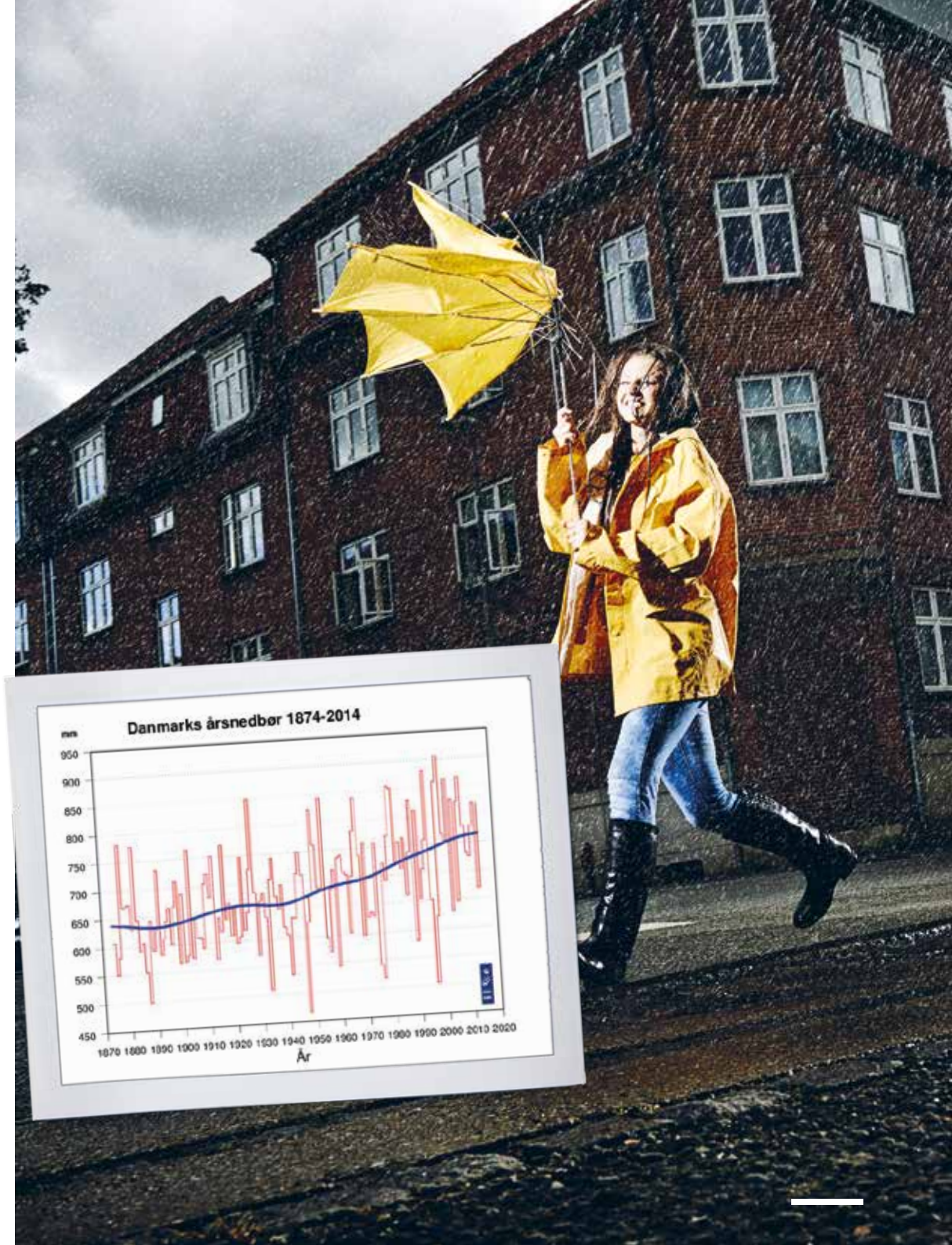
Den fælles syddanske klimaindsats skal bidrage til at mindske de negative effekter af havniveaustigninger, grundvandsstigninger og mere overfladevand. Det skal ske gennem udvikling af nye og kombinerede løsninger, der udover en bedre vandhåndtering sigter mod at imødekomme hensyn til fx byliv, sundhed, naturområder samt at øge attraktiviteten og syddanskernes udfoldelsesmuligheder.

Udvikles der intelligente grønne løsninger, vil det betyde færre gener for borgere og virksomheder samt offentlige besparelser på både kort og lang sigt.

Region Syddanmarks indsats for at klimasikre regionens egne bygninger indgår som en integreret del af regionens arbejde i forbindelse med renoveringer og nybyggeri.

Mål

- At medvirke til at beskytte natur, miljø og syddanskerne mod negative effekter af klimaforandringer.

Fælles syddanske indsatser

- **De syddanske byer** skal forberede deres vandhåndtering til at kunne modstå klimaforandringerne. Indsatsen har fokus på at udvikle og teste løsninger fx gennem Region Syddanmarks pilotprojekt "Klimabetingede grundvandsstigninger i urbant område", der udføres i samarbejde med Odense Kommune, Vandcenter Syd og GEUS. Projektet undersøger klimabetingede grundvandsstigninger i Odense bl.a. gennem kortlægning af trusler mod bycentret ved stigende grundvandsstand.
- **Klimatilpasning.** Havniveaustigninger og kraftigere storme truer de kystnære områder - ikke mindst langs Vadehavet. Indsatsen har fokus på at sikre klæg til vedligehold og udbygning af digerne, som udgør en helt central sikkerhedsfaktor for mennesker og værdier langs Vadehavskysten. Indsatsen gennemføres i et samarbejde mellem Region Syddanmark og de fire vadehavskommuner Varde, Esbjerg, Tønder og Fanø.

Regionens egen indsats

- **Klimasikring** af regionens egne bygninger er en integreret del af byggehåndbogen, som Regionen arbejder efter i forbindelse med renoveringer og nybyggeri.

8 ud af 10 syddanskere svarer at risikoen for oversvømmelser har stor eller nogen betydning, for deres valg af bolig, hvis de skulle ud og købe en ny bolig i morgen

Kilde: Syddanmarks borgerpanel 2015

....

1 ud af 10 syddanskere har oplevet at få vandskader i deres nuværende bolig ved voldsomme regnskyl

Kilde: Syddanmarks borgerpanel 2015

CASES

Fire syddanske risikoområder

Naturstyrelsen og Kystdirektoratet har udpeget ti områder i Danmark, der vil blive ramt hårdt af oversvømmelser, hvis de bliver udsat for ekstrem stormflod eller monsterrregn, også kaldet 100 års-hændelser. Ud af de ti risikoområder er der fire i Syddanmark: Vejle, Fredericia, Aabenraa og Odense Fjord. For alle ti områder vil Naturstyrelsen og Kystdirektoratet lave en detaljeret risikoanalyse med en kortlægning af, hvordan en oversvømmelse vil forløbe, og hvilke konsekvenser det vil få.

Lokale grundvandskort til aktiv klimatilpasning

Region Syddanmark har i samarbejde med GEUS udviklet et koncept, hvor udtræk fra nationale data og et stort antal lokale data danner grundlag for en lokal geologisk og hydrologisk model. Ved at koble modellen med seks udvalgte klimamodeller, er det muligt at forudsige, hvor og hvor meget grundvandet vil stige i fremtiden. Resultatet er lokale grundvandskort, der udpeger sårbare områder. Konceptet er tidligere afprøvet for projektområder i Kolding og Billund Kommuner, og anvendes også i det nye pilotprojekt "Klimabetingede grundvandsstigninger i urbant område", der udføres i samarbejde med Odense Kommune, Vandcenter Syd og GEUS.

Miljø og råstoffer

Der skal findes nye løsninger og tænkes i en mere grøn og cirkulær tankegang for at kunne beskytte grundvandet og syddanskernes sundhed i fremtiden.

Indsatsen er flerstrengt. Den fælles syddanske indsats vil sigte mod at tænke miljø ind i en bredere udviklingssammenhæng bl.a. i byudviklingen. Derudover vil Regionerne som virksomhed bidrage til at fremme miljømærkede produkter og miljøcertificerede ydelser på markedet gennem sin indkøbspolitik og ved at stille krav til nybyggeri og renovering af eksisterende bygninger.

Region Syddanmark er miljømyndighed inden for to områder: jordforurening og råstofplanlægning. Region Syddanmark har derfor ansvar for kortlægning af jordforurening i Syddanmark og oprensning af eventuelle forureningskilder, hvor forurenere ikke kan gøres ansvarlig. Regionerne har ligeledes ansvaret for planlægning af den fremtidige indvinding og forsyning af råstoffer i Syddanmark.

I arbejdet vil der være fokus på at fremme en cirkulær tankegang. Regionerne vil blandt andet genanvende vejbelægning og bygningsaffald og have opmærksomhed på at reetablere indvindingsområder efter gravning, så de kan få nye funktioner, der kan bidrage til udviklingen i lokalområderne.

Mål

- At skabe robuste grønne rammer, der kan beskytte syddanskernes sundhed og adgang til rent grundvand.
- At indsatsen på miljø- og råstofområdet i højere grad indgår i en tværgående indsats for at udvikle byer og landområders attraktivitet.

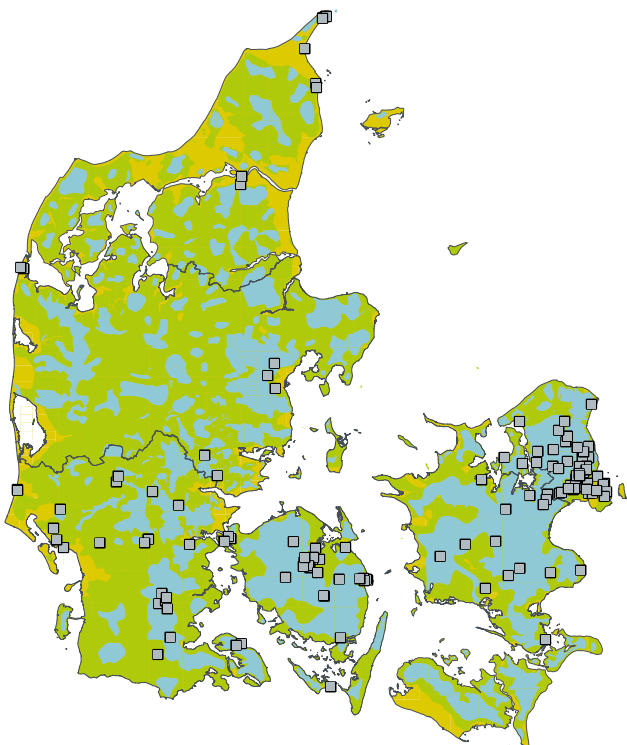
Fælles syddanske indsatser

- **Udvikling af ny viden og grundvandsbeskyttelse** bl.a. gennem partnerskaber om sikring af drikkevandet. Regionerne har fx indgået en partnerskabsaftale med Odense Kommune og Vandcenter Syd om at sikre en helhedsorienteret indsats og finde de bedste løsninger til den langsigtede planlægning af Odenses drikkevandsforsyning. Aftalen rummer udvikling af fælles værktøjer til bestemmelse af jordlagene og grundvandets strømning, som gør det muligt at kortlægge truslerne mod drikkevandet på kort og lang sigt. Lignende partnerskaber søges etableret i andre dele af regionerne.
- **Miljø og byudvikling.** Grønne løsninger er i stigende grad med til at tegne byudviklingen og er også blevet et vigtigt parameter i vurderingen af et områdes attraktivitet. Region Syddanmark vil støtte op om pilotprojekter, hvor man på nye måder tænker miljø sammen med byudvikling og attraktivitet. Et eksempel er pilotprojektet "Fredericia C", hvor Region Syddanmark samarbejder med partnerselskabet FredericiaC (Fredericia Kommune og Realdania By) om at fremme et udviklingsprojekt, der skal omdanne et forurenede tidligere industriområde til et attraktivt bosætnings- og byområde.

Regionens egen indsats

- **Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb.** Region Syddanmark indgår i Partnerskab for Offentlige Grønne indkøb, hvor regionerne forpligter sig til at træffe miljø- og energivenlige valg og ved hjælp af sine indkøb bidrage til at skubbe markedet i en mere bæredygtig og grøn retning.
- **Håndtering af spildevand.** Region Syddanmark arbejder gennem regionens energigruppe på aktiv vidensdeling mellem regionens enheder omkring fx udarbejdelse af spildevandstekniske beskrivelser, herunder håndtering af de mest belastende kemikalier og medicinrester dvs. A-stoffer, som er uønskede i afløbssystemet. Der er i arbejdet fokus på, at der vælges den bedst tilgængelige teknologi.

Større jordforureninger i Danmark

■ Større jordforureninger

Drikkevandsinteresser

- Områder med drikkevandsinteresser
- Områder med særligdrikkevandsinteresser
- Områder med begrænsede drikkevandsinteresser

Figuren viser større jordforureninger i Danmark. I Syddanmark er der 45 store jordforureningssager, hvor udgifterne til oprydning i hver enkelt sag vurderes til at overstige 10. mio.kr. Til sammenligning er der på landsplan 122 store jordforureninger.

Ny strategi for indsatsen over for jordforurening

Strategien forventes vedtaget i første halvår af 2016. I forslaget er der fastlagt principper for beskyttelse af grundvandet og sikring af godt drikkevand i Syddanmark. Indsatsen har et særligt fokus på at fjerne de forureninger, der udgør den største risiko for nutidens og fremtidens drikkevand, herunder de forureninger, som udgør en særlig stor eller akut risiko, fx forurening med sprøjtegifte og opløsningsmidler. Indsatsen prioriterer desuden de områder, hvor det er vanskeligt at finde nyt godt drikkevand, og der hvor indsatsen sikrer mest godt drikkevand for pengene.

Råstofplanen

Regionsrådets råstofplan indeholder en plan for den fremtidige indvinding og forsyning af råstoffer i Syddanmark. Forsyningen med råstoffer til byggeri, diger og infrastrukturanlæg er grundlæggende for den fortsatte udvikling i regionen. Planen er desuden fastlagt ud fra et ønske om at sikre en bæredygtig udvikling, herunder minimering af transportarbejdet og hensyntagen til natur og landskab. Regionen gennemgår råstofplanen hvert fjerde år for at vurdere, om der er behov for justeringer.

CASES

Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb: Miljørigtige indkøb

Region Syddanmark indgår i et partnerskab for offentlige grønne indkøb sammen med Miljøministeriet, Region Midtjylland, Vandcenter Syd og en række kommuner. Syddanmark forpligter sig dermed til at foretage grønne omkostningseffektive indkøb på en lang række områder, og der udvikles løbende nye mål. Partnerskabet fungerer også som et forum for erfaringsudveksling. Ca. 13 pct. af alle offentlige indkøb er repræsenteret ved partnerskabets medlemmer, der køber ind for ca. 40 mia. kr om året. Region Syddanmark køber årligt vare- og tjenesteydelser for ca. 7 mia. kr.

Bæredygtig råstofindvinding: Lokal indvinding gavner alle

173 mio. kubikmeter råstoffer ventes Region Syddanmark at skulle bruge i de kommende 24 år. Det svarer til at bygge ca. 500 hængebroer over Storebælt. Regionsrådet har besluttet, at råstofferne skal udvindes decentralt, fordi det er dyrt og CO₂-belastende at transportere råstofferne over længere afstande. Fx stiger prisen til det dobbelte for hver 20-25 km ekstra, materialerne transporteres. Samtidig er det uheldigt at få mere tung trafik i form af lastbiler på vejene, da de øger kødannelse og slid på vejnettet. En decentral udvinding betyder, at Fyn, Trekantområdet, Sydvestjylland og Sønderjylland skal være selvforsynende med sten, sand og grus.

Social bæredygtighed

Social bæredygtighed handler om, at samfundsudviklingen skal ske i positivt samspil med de mennesker, der bor der. En udvikling, hvor der er attraktive rammer for borgernes hverdags-, fritids- og arbejdsliv, og hvor der er mulighed for at kunne bruge og udvikle sig selv sammen med andre. Kort sagt handler det om det gode liv.

Social bæredygtighed er en forudsætning for en langtidsholdbar vækst og udvikling. Samfundsrammer, der kan skabe trivsel, udvikling og ruste syddanskerne til globaliseringens udfordringer, er afgørende for at udvikle de menneskelige ressourcer, der skal løfte Syddanmark i fremtiden.

Sundhed udgør en vigtig del af fundamentet for et godt liv, men det handler også om at ruste borgerne inden for en række forskellige områder, fx i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i de nære relationer.

Der er derfor behov for en indsats på flere fronter. I klima- og bæredygtighedsstrategiens indsatsområde for social bæredygtighed ligger hovedvægten på regionens aktiviteter internt i organisationen. Regionens egen indsats skal ses som et supplement til den brede indsats for at understøtte social bæredygtighed i hele Syddanmark. Denne indsats er beskrevet i den regionale vækst- og udviklingsstrategi, som med afsæt i et bredt regionalt samarbejde bl.a. med de syddanske kommuner arbejder for at realisere visionen om det gode liv.

Sundhed og CSR

Regionens arbejde med sundhed og CSR består af en række forskellige indsatser, der skal bidrage til at sikre syddanskerne et godt og langt liv med trivsel, sundt helbred og høj livskvalitet.

Sundhed er en kerneopgave for regionen, og sundhedsindsatsen bygger på den syddanske sundhedsvision "Du tager ansvar for din sundhed. Sammen tager vi hånd om din sygdom". En stor del af indsatsen for at forbedre den generelle sundhedstilstand løses i tæt samspil med kommuner og andre regionale aktører. Samarbejdet mellem regionen og kommunerne er beskrevet i Sundhedsaftalen 2015-18.

Region Syddanmark ønsker at udvise social ansvarlighed som organisation. Regionens egen indsats handler om at sikre trivsel for medarbejderne og forebygge helbredsproblemer. Region Syddanmark arbejder på at skabe en arbejdsplads, hvor hensynet til trivsel og udvikling baner vejen for, at medarbejderne kan udnytte deres evner fuldt ud. Det skal bidrage til en effektiv drift af organisationen, og til at sikre, at Region Syddanmark er en attraktiv arbejdsplads med tilfredse medarbejdere.

Arbejds miljø og patientsikkerhed vægtes også højt ved indkøb af varer. En stor del af regionens indkøbte varer anvendes i det daglige arbejde med behandling af patienter på regionens sygehuse. Patientsikkerhed er derfor et af de centrale fokusområder i regionens indkøbspolitik. Derudover ønsker Region Syddanmark at påtage sig et ansvar for at sikre ordentlige løn- og arbejds vilkår i Syddanmark ved at stille krav om sociale klausuler for regionens eksterne leverandører i forbindelse med indkøb af serviceydelser samt ved bygge-, anlægs- og rådgivningsopgaver.

Mål

- Region Syddanmark vil bidrage til at øge middelalderen i regionen gennem initiativer på det somatiske og det psykiatriske område
- Region Syddanmark vil være kendt for sit gode arbejdsmiljø som led i at skabe attraktive og effektive arbejdspladser med fokus på kerneopgaven

Middellevetid

Kortet viser den gennemsnitlige middellevetid i de syddanske kommuner.

- 79,3 - 79,8 år
- 79,9 - 80,2 år
- 80,3 + år
- ⚡ Uoplyst

Kilde: Region Syddanmark og Danmarks Statistik

Fælles syddanske indsats

- **Fælles forebyggelse.** Region Syddanmark arbejder i Dialog-Net sammen med kommunerne og relevante aktører på at forebygge negative helbredskonsekvenser og fremme sundheden i befolkningen gennem udvikling af tættere samarbejde mellem forskning og praksis.
- **Social inklusion.** Syddanmark arbejder med at fastholde og genskabe menneskers tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet bl.a. gennem tiltag rettet mod en tidlig og sammenhængende indsats på sundhedsområdet i forbindelse med langvarig sygdom. Vækstforum arbejder ligeledes med social inklusion for personer, der ikke vil kunne opnå en tilknytning til arbejdsmarkedet uden en støttende indsats.
- **Sundhed og miljø** er tæt forbundet. Indsatserne, der er beskrevet på miljø- og råstofområdet, er derfor også indsats, der fremmer syddanskernes sundhed. Det gælder fx principperne for beskyttelse af grundvand og sikring af godt drikkevand, som har en direkte betydning for regionens borgere.

Regionens egen indsats

- **Sygefravær og trivsel.** Region Syddanmark ønsker at forebygge sygefravær og fremme trivslen blandt regionens egne ansatte ved at have fokus på, at medarbejdere kommer hurtigt og godt tilbage på arbejde i tilfælde af sygdom. Regionen ønsker fortsat at være den region i landet, der har det laveste sygefravær samt at leve op til de politiske mål for sygefravær og trivsel.
- **Medarbejderinvolvering.** Deltagelse af ledere og medarbejdere i en fælles proces øger muligheden for at skabe ideer, refleksion, ejerskab og et godt og meningsfuldt arbejdsmiljø. Det fælles bidrag kan styrke arbejdet med kerneopgaven, således at arbejdspladsen kan blive miljømæssig, social og økonomisk bæredygtig.
- **Medarbejdertilfredshed.** Region Syddanmark gennemfører løbende medarbejdertilfredshedsundersøgelser. Formålet er at skabe en kontinuerlig dialog mellem ledere og medarbejdere om kerneopgaven med udgangspunkt i medarbejdernes oplevelser af trivsel, sundhed, social kapital og ledelse. Resultatet drøftes centralt og lokalt som et led i processen for at skabe attraktive og effektive arbejdspladser.
- **Arbejdsmiljø og patientsikkerhed.** De varer regionen indkøber anvendes dagligt af medarbejdere, borgere og patienter. Arbejdsmiljø og patientsikkerhed vægtes derfor højt, og betyder bl.a., at interne arbejdsmiljøkonsulenter og hygiejneorganisationer inddrages i udbudsprocesser, når det er relevant..

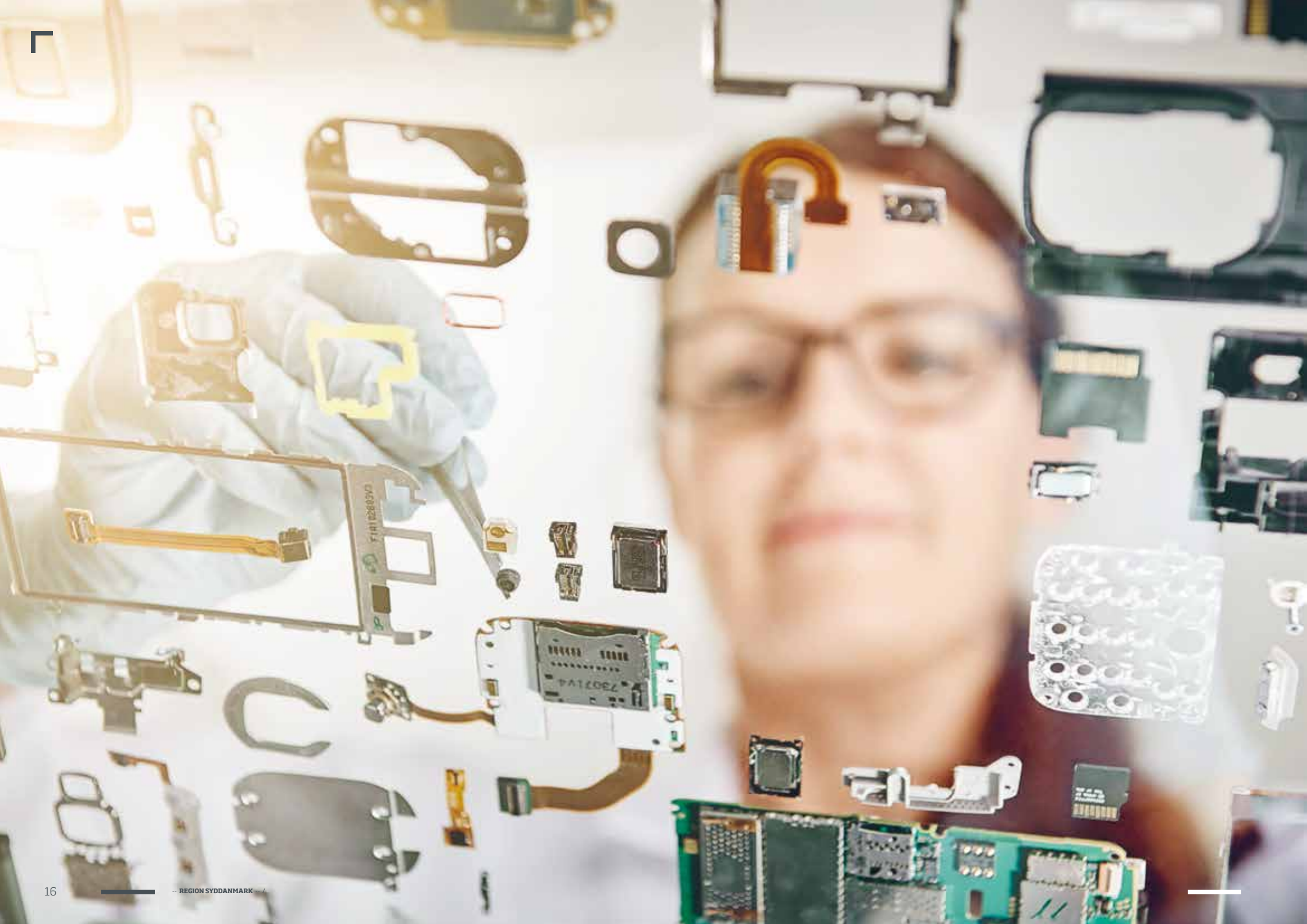
CASES

CSR Awards

Region Syddanmark afholdt som en del af konferencen CSR Awards 2015 et side-event for at skabe opmærksomhed om betydningen af, at virksomheder, kommuner og region engagerer sig i udviklingen af byer og lokalområder. Attraktive byer og lokalområder, der har kvalitet til at danne gode rammer om menneskers hverdag, har stor betydning, når virksomheder skal tiltrække kvalificeret arbejdskraft.

Sociale klausuler

Region Syddanmark arbejder med sociale klausuler ved indkøb af serviceydelser samt inden for bygge- og anlægskontrakter. De sociale klausuler stiller krav til arbejdsvilkår og overenskomster for ansatte hos entreprenøren og evt. underleverandører. Regionsrådet vedtog i juni 2015 en arbejdsklausul, der sikrer ordentlige løn- og arbejdsvilkår for eksternt ansatte i forbindelse med regionens bygge- og anlægssopgaver. Arbejdsklausulen giver desuden mulighed for at sanktionere entreprenører og underleverandører med bodsbetaling, hvis de ikke overholder klausulen.

Økonomisk bæredygtighed

Økonomisk bæredygtighed handler om at holde styr på økonomien, så indtægter og udgifter hænger sammen på både kort og lang sigt. En bæredygtig økonomi indebærer samtidig et fokus på ressourceeffektivitet, der skal sikre, at eksisterende ressourcer kan viderebringes til nye generationer.

En bæredygtighed udvikling er afhængig af en bæredygtig økonomi. Hvis arbejdet med miljø- og klimaforbedringer skal bære frugt, skal økonomien følge med.

Det handler både om, at enkeltindsatser er økonomisk bæredygtige, og det handler om at sikre en sund samfundsøkonomisk udvikling, så de nuværende økonomiske ressourcer også er tilgængelige for fremtidige generationer.

Aktuelle udfordringer som klimaforandringer og en global befolkningstilvækst skaber et stigende pres på naturens ressourcer, hvilket allerede nu medfører stigende priser på nogle råvarer og naturressourcer.

En effektiv og fleksibel anvendelse og genanvendelse af bl.a. energi- og naturressourcer

bliver derfor afgørende for fremtidens økonomiske udvikling. Der er behov for en mere cirkulær og ressourcebevidst tankegang i forhold til, hvordan produkter fremstilles, hvordan de bruges, og hvordan de genanvendes.

Men det er også en udvikling, der rummer muligheder. En grøn omstilling vil skabe en stigende efterspørgsel efter bl.a. bæredygtigt design og energieffektive løsninger og kan dermed bidrage til at styrke Syddanmarks konkurrenceevne.

Syddanmark skal forberede sig på at stille om til en mere grøn og cirkulær økonomi og være klar til at udnytte de muligheder, der vil komme i kølvandet på en grøn omstilling.

En bæredygtig økonomi

Regionen skal som virksomhed arbejde for at fremme en økonomisk bæredygtig region nu og i fremtiden gennem sin rolle som bygherre, offentlig indkøber og serviceudbyder.

Det sker fx gennem indkøbspolitikken, som danner ramme om en stor del af regionens udgifter, og hvor der er fokus på at indkøbe de løsninger, som ud fra en helhedsbetragtning bidrager til både den bedste økonomi og kvalitet.

I det daglige arbejde sker det fx på bygningsområdet gennem beregninger af totaløkonomi og levetidsomkostninger for hele byggerier eller enkelte bygningsdele. På sundhedsområdet bygger prioriteringen af ressourcer på sundhedsøkonomiske analyser.

Region Syddanmark følger udviklingen af nye værktøjer bl.a. i forhold til at kunne inddrage livscyklusomkostninger ved indkøb af varer og ydelser. Livscyklusomkostninger medregner tre faser: før brug, under brug og efter brug.

Derudover skal konkrete lokale tiltag, fx initiativer mod madspild på Sydvestjysk Sygehus og det nye Odense Universitets-hospital, bidrage til at fremme en cirkulær tankegang i regionen ved at mindske spild af råvarer, ressourcer og samtidig øge bevidstheden om effektivitet og genanvendelse.

Regionens egen indsats

- **Anvendelse af totaløkonomiske principper (TCO).** Ved renovering og nybyggeri anvendes totaløkonomiske principper. Totaløkonomiske beregninger giver et overblik over, hvad en investering eller et projekt reelt koster over en f.eks. 30-årig periode, så man ikke kun forholder sig til anlægsøkonomien, men også til driftsudgifter herunder energiforbruget.
- **Bæredygtig energi.** Erhvervsområdets bidrag til en bedre ressourceanvendelse sker gennem satsningen på bæredygtig energi, offshore energiproduktion og udvikling af energieffektive teknologier. Findes de rigtige løsninger, vil de skabe mere værdi for pengene, skabe nye jobs og samtidig inspirere til større ressourceeffektivitet, hvilket i sidste ende vil bidrage til en mere bæredygtig økonomi.

Mål

- At Syddanmark er en økonomisk bæredygtig region

CASES

Totaløkonomiske principper gav billigere ultralydsscannere

Region Syddanmark indkøbte for nogle år siden ultralydsscannere til regionens sygehuse, hvor man inddrog det totaløkonomiske princip (TCO) i udbuddet. Indkøb af ultralydsscannere og dertilhørende service og forsikring af kritiske reservedele blev derfor udbudt samlet og beregnet over en periode på 8 år, som er en ultralydsscanners gennemsnitlige levetid. Regionen opnåede ved udbuddet en besparelse på 20 pct. i forhold til regionens hidtidige udgifter på de tilsvarende områder. TCO-princippet anvendes så vidt muligt altid ved indkøb af medicoteknisk apparatur i Region Syddanmark.

Investering i LED-lys på Sygehus Lillebælt tjenes hurtigt hjem

Sygehus Lillebælt vil i de kommende år bruge 4,5 mio. kr på at udskifte 3584 lyskilder til LED-lys. Totaløkonomiske beregninger viser, at omkostningerne til indkøb af LED-lys over en længere periode er lavere end omkostningerne til indkøb af nuværende lyskilder bl.a. fordi LED-lys har en længere levetid. Det forventes, at de nye LED-lys vil give en årlig driftsbesparelse på elforbruget på 1,1-1,5 mio.kr. Investeringen vil dermed være tilbagebetalt på 3-4 år.

DET
GODE
LIV

 VÆKST OG
UDVIKLINGSSTRATEGI

→ www.regionyddanmark.dk/detgodeliv

Region Syddanmark